

ΚΙΝΔΥΝΕΥΕΙ ΤΟ ΠΑΛΑΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΥΚΕΩΝ

Επιμέλεια: Αλέξανδρος Αντωνίου, Α, Μ. Sc στην Ιστορία της Αρχιτεκτονικής

Έντονος είναι, πλέον, ο κίνδυνος κατεδάφισης του παλαιού διδακτηρίου του 1ου Δημοτικού Σχολείου Συκεών Θεσσαλονίκης. Το σχολικό κτίριο, που βρίσκεται σε κεντρική περιοχή του ομώνυμου δήμου και απέναντι από το δημαρχιακό μέγαρο, είναι έργο του σημαντικότερου αρχιτέκτονα Νίκου Μητσάκη (1899-1941), ο οποίος εκπόνησε τα σχέδια της αρχιτεκτονικής μελέτης το 1939.

Στο Μητσάκη, που εργάστηκε στην Τεχνική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας μεταξύ 1926 και 1940, ανήκουν δεκάδες σχολικά κτίρια του Μεσοπολέμου, τα περισσότερα από τα οποία σχεδιάστηκαν και κτίστηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος ανέγερσης σχολικών κτιρίων της κυβέρνησης Βενιζέλου με υπουργό Παιδείας τον Γ. Παπανδρέου.

Στο πλούσιο έργο του αρχιτέκτονα, που διετέλεσε επιμελητής Κτηριολογίας στην έδρα του Ε. Hébrard στο Εθν. Μετσόβιο Πολυτεχνείο την περίοδο 1931-1933, παρουσιάζεται ανάγλυφα η πορεία της ελληνικής αρχιτεκτονικής του Μεσοπολέμου από τις διελληνικές αναζητήσεις της δεκαετίας του 1920 μέχρι την εδραίωση του μοντέρνου τη δεκαετία του '30.

Η υπεράσπιση του κτιρίου στις Συκιές δεν οφείλεται μόνο στον αναγνωρισμένο δημιουργό του, αλλά στην αρχιτεκτονική και στην ιστορική αξία του έργου, λαμβάνοντας υπ' όψη ότι πρόκειται για χαρακτηριστικά μοντέρνο σχολικό κτίριο του τέλους της δεκαετίας του '30, μοναδικό στην περιοχή των Συκεών και ένα από τα λιγοστά στο πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης.

Το παλιό διδακτήριο του 1ου Δημοτικού Σχολείου Συκεών τοποθετείται σε ευρύχωρο γήπεδο, που περικλείεται από τις οδούς Αλ. Παπαναστασίου, Ν. Παρρασκευά, Ι. Μιχαήλ, Στρ. Σαράφη και Στ. Βελδεμίρη.

Καταλαμβάνει ολόκληρη τη βόρεια πλευρά και ένα μέρος της δυτικής πλευράς του γηπέδου. Ο περιβάλλον χώρος του κτιρίου διαμορφώνει μια νησίδα μη δομημένου χώρου που περιβάλλεται από τα μέτωπα των πολυκατοικιών, τα οποία αναπτύσσονται κατά μήκος των παραπάνω οδών. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από πυκνοκατοίκηση, παλαιότητα του κτιριακού αποθέματος, έλλειψη χώρων πρασίνου και έντονη κυκλοφορία οχημάτων.

Το δίωροφο κτίριο, σχήματος «Γ» σε κάτοψη, σχεδιάστηκε για να φιλοξενήσει έξι αίθουσες διδασκαλίας του Δημοτικού Σχολείου της τότε Κοινότητας Συκεών, βοηθητικές αίθουσες, γραφεία διδασκόντων και διευθυντή, γυμναστήριο, λουτρό και κατοικία επιστάτη.

Στο ισόγειο επρόκειτο να στεγαστούν οι χώροι γραφείων, γυμναστικής και υγιεινής, ενώ στον όροφο οι έξι αίθουσες

Σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες, η θεμελίωση του κτιρίου έγινε πριν το ξέσπασμα του Πολέμου και η αποπεράτωση του ολοκληρώθηκε σε δύο φάσεις μετά τη λήξη του. Συγκεκριμένα, οι εργασίες διακόπηκαν με την έναρξη της κατοχικής περιόδου και το υπό ανέγερση διδακτήριο χρησιμοποιήθηκε από δυνάμεις κατοχής. Μετά την απελευθέρωση, το Μάρτιο του 1945, παραδόθηκε το επίπεδο του ισογείου.

Η έκτακτη περίπτωση του πολέμου φαίνεται ότι δεν επέτρεψε την οργάνωση του επιπέδου του ισογείου, βάσει των αρχιτεκτονικών σχεδίων της μελέτης Μητσάκη. Την περίοδο Απριλίου 1950-Οκτωβρίου 1952 κατασκευάστηκε ο όροφος του διδακτηρίου με πλήρη εφαρμογή της μελέτης του αρχιτέκτονα για το επίπεδο αυτό. Τα εγκαίρως του αποπερατωμένου διδακτηρίου πραγματοποιήθηκαν στις 10/10/1952.

Χαρακτηριστική είναι η τυπολογία του σχολικού κτιρίου, που βασίζεται στη δημιουργία δύο σχετικά μικρών πτερυγών, που στο ανώτερο τους επίπεδο στεγάζουν αποκλειστικά αίθουσες διδασκαλίας. Οι δύο πτέρυγες, διαφορετικών διαστάσεων, τοποθετούνται παράλληλα, σε απόσταση 14 περίπου μέτρων μεταξύ τους.

Αξιοσημείωτο είναι το ότι η προσπέλαση στις περισσότερες αίθουσες γίνεται εξωτερικώς, από ανοικτούς εξώστες, προσανατολισμένους στη μεσημβρία, που χρησιμοποιούνται ταυτόχρονα ως διάδρομοι επικοινωνίας. Οι μεσημβρινοί εξώστες-διάδρομοι συναντώνται συνήθως σε περιοχές με ήπιους χειμώνες (νότια Ελλάδα).

Πρωτότυπη και ενδιαφέρουσα είναι η σύνδεση των δύο πτερυγών, που επιτυγχάνεται μέσω ημιυπαίθριου χώρου, ο οποίος αποτελείται αφενός από έναν σκεπασμένο διάδρομο που ενώνει τις πτέρυγες και αφετέρου από ένα κλιμακοστάσιο ανόδου, που εξασφαλίζει την κατακόρυφη επικοινωνία ανάμεσα στα δύο επίπεδα.

Οι αίθουσες διαθέτουν μεγάλα ανοίγματα στη μεσημβρία για φωτισμό και αερισμό, ενώ μικρότερα ανοίγματα προς το βορρά συμπληρώνουν το φωτισμό στο οπίσθιο μέρος τους και εξασφαλίζουν διαμερή αερισμό. Η μετάβαση σε αυτές πραγματοποιείται από προθαλάμους, καθένας από τους οποίους οδηγεί σε δύο αίθουσες που σχεδιάζονται εκατέρωθεν αυτών. Η οροφή του κτιρίου καλύπτεται από βατό δώμα.

Για την κατασκευή του κτιρίου χρησιμοποιήθηκε οπλισμένο σκυρόδεμα για τις πλάκες και τις δοκούς, καθώς και οπτόπλινθοι για τις τοιχοποιίες. Οι επιφάνειες στη συνέχεια επιχρίστηκαν. Τα δάπεδα επιστρώθηκαν με μωσαϊκά και τα κουφώματα, που ακολουθούν τις προδιαγραφές της Τεχνικής Υπηρεσίας του Υπουργείου, είναι ξύλινα.

Οι αίθουσες εν σειρά με τους προθαλάμους που παρεμβάλλονται ανάμεσά τους και οι ανοικτοί εξώστες-διάδρομοι φέρνουν στη μνήμη μας το Δημοτικό Σχολείο της οδού Κωλέπτη στα Εξάρχεια (1932) και μια ενδιαφέρουσα παραλλαγή του στο Γυμνάσιο Άργους (1936-39), δωρεά του Αργείου ευεργέτη Σπυρίδωνος Μπουσουλόπουλου (1862-1927).

Η σημερινή εικόνα του κτιρίου αποκαλύπτει ότι κατά τη διάρκεια λειτουργίας του σχολείου γίνονταν στοιχειώδης συντήρηση των χώρων, καθώς και ορισμένες μεταβολές για την προσαρμογή των εσωτερικών χώρων σε μεταβαλλόμενες ανάγκες. Το 1992 πραγματοποιήθηκε διαδικασία ενίσχυσης των υποστηλωμάτων στη βάση τους, λόγω διάβρωσης του οπλισμού.

Από τη διακοπή λειτουργίας του διδακτηρίου, το 2003, και τη μετεγκατάσταση του σχολείου σε άλλο διδακτήριο, το κτίριο εγκαταλείφθηκε με αποτέλεσμα οι φθορές να εντείνονται (αποκόλληση στρώσεων χρωματισμών και επιχρισμάτων, εμφάνιση οπτοπλινθοδομών, εμφάνιση και διάβρωση οπλισμού φέροντος σκελετού) και ο χώρος να λεπλατείται. Η σχολική αυλή χρησιμοποιείται ως χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων την ώρα που ομάδες παιδιών επιχειρούν να αθληθούν στο παλιό γήπεδο καλαθοσφαίρισης.

Στα σχέδια του Δήμου είναι η κατεδάφιση του σχολικού κτιρίου για τη δημιουργία υπόγειου χώρου στάθμευσης, ενώ η επί του εδάφους χρήση του χώρου δεν έχει γίνει γνωστή. Η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Κ.Μακεδονίας, από την άλλη πλευρά, δεν είναι ενήμερη για το θέμα.

Στη Θεσσαλονίκη τα διατηρητέα σχολικά κτίρια του Μεσοπολέμου δεν ξεπερνούν σε αριθμό τα δάκτυλα του ενός χεριού. Ως αποτέλεσμα, όσα αξιόλογα σχολικά κτίρια δεν έχουν τύχει της προβλεπόμενης από τη νομοθεσία διαδικασίας προστασίας, αντιμετωπίζουν σημαντικές φθορές και αλλοιώσεις, παράταιρες προσθήκες ή ακόμη και τον ίδιο τον αφανισμό. Βασίζομενοι στις παραπάνω διαπιστώσεις και σκέψεις, υποστηρίζουμε ένθερμα τη διάσωση και την αποκατάσταση του παλαιού διδακτηρίου του 1ου Δημοτικού Σχολείου Συκεών σύμφωνα με τη μελέτη Μητσάκη.

Αφενός, διότι το κτίριο διαθέτει χαρακτηριστικά τυπολογικά, μορφολογικά και κατασκευαστικά γνωρίσματα των μοντέρνων σχολικών κτιρίων του Μεσοπολέμου. Αφετέρου διότι είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την ιστορία της κοινότητας των Συκεών. Η διαφανόμενη καταστροφή του σχολικού κτιρίου ενδέχεται να οδηγήσει στην ύψωση ενός, πιθανότατα, πολυώροφου οικοδομήματος.

Η περίπτωση του μεσοπολεμικού διδακτηρίου των Συκεών –άγνωστου έργου του πρόωρα χαμένου Νίκου Μητσάκη με ενδιαφέρουσα μορφή και τυπολογία– και η αβέβαιη συνέχιση της πορείας του στο χρόνο επαναφέρει στο προσκήνιο το ζήτημα της αποκατάστασης της μοντέρνας αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και, εν προκειμένω, της συντήρησης, αποκατάστασης ή και επανώθησης των σχολικών κτιρίων της δεκαετίας του '30.

Παλαιά σχολικά κτίρια σε ιστορικά κέντρα πόλεων και σε χωριά της περιφέρειας κλείνουν ή δυσλειτουργούν, ερχόμενα αντιμέτωπα με τις συνέπειες της υποβάθμισης του άστεως και την αστυφιλία, αντίστοιχα. Επιτακτική, λοιπόν, προβάλλει η ανάγκη τα ιστορικά τούτα κτίρια, μικρά κοσμήματα της εμπνευσμένης από την κεντροευρωπαϊκή πρωτοπορία εγχώριας σχολικής αρχιτεκτονικής, να αποκαθίστανται και να χρησιμοποιούνται και πάλι. Σε περίπτωση που η λειτουργία τους, ως σχολικών μονάδων, δεν είναι εφικτή ή αναγκαία, είναι βέβαιο ότι μπορούν να φιλοξενήσουν επαρκώς ήπιες χρήσεις σχετιζόμενες με την παιδεία και τον πολιτισμό.

Ευχαριστώ θερμά τον κ. Κωνσταντίνο Νιγδέλη, υπεύθυνο του Κέντρου Ιστορίας Δήμου Συκεών, για την ευγενική παραχώρηση στοιχείων με θέμα την ιστορία του Δημοτικού Σχολείου και της πόλης των Συκεών. ■

